Dissertatio inauguralis De Luxu in medicamentis, ejus fontibus et damno.

Quam authoritate et consensu
Illustrissimi ac Magnifici Domini Praesidis et Directoris, nec non Clarissimorum D. D. Professorum,

pro Doctoris Medicinæ laurea rite adipiscenda, in Antiquissima, ac Celeberrima Universitate Vindobonensi

publicae Jatrosophorum disquisitioni submittit

Georgius Const. Ro'sa,
Vallachus Voscopolitanus
ex Maced.

In Theses calci operis adnexas disputabitur in Universitatis Palatio die Mensis Aprilis 1812.
hora

Viennæ Typis Antonii de Haykul.
M. DCCC. XII.

Ad morbos propulsandos non multis et multiplicibus, sed admodum paucis selectis natura opus habet remediis.

Frid. Hoffm. Diss. phys. med. de medic. selectis.

VIRO

PERILLUSTRI, CELEBERRIMO,

AC DOCTISSIMO

J. VAL. NOBILI AB HILDENBRAND,

SAC. CAES. ET REG. APOST. MAJEST. A CONSILIIS, NOSOCOMII UNIVERS. VINDOBON. DIRECTORI, PATHOL. ET THERAP. SPEC. NEC NON PRAX. CLIN. In ANTIQUISS. AC CELEBER. UNIV. VINDOBON. PROFESS. P. O., REG. ACAD. SCIENT. GOETTING., SOCIET. SYDENH. HALLENS., ET PHYSIC. MEDIC. ERLANG. SODALI, etc.

Cui potius hasce Pieridum primitias commendem VIR PERILLUSTRIS! quam TIBI? qui primus me aegris auxiliatrices porrigere manus studiosissime docuisti, et omnes, in quos juniores Medici aegrotantium cum damno allidere solent, syrtes paterne mihi ostendisti. Sed utut hoc summum sit, quo TIBI tantopere obstringor, ut ingratissimus essem, nisi ea, quae abs TE accepi, quanti a me facienda sint, agnoscerem, et omni tempore testarer: aliae tamen adhuc mihi haud minoris momenti rationes suppetunt, ob quas inaugurale hocce specimen illustri TUO nomini inscribo. Per biennii enim, et quod ultra excurrit, temporis spa-

tium TE Moderatorem affabilissimum, commodorum meorum Promotorem solertissimum, Benefactorem egregium, et Patrem summe sollicitum cognovi, colui, nunc quoque revereor, semperque venerabor. Singularis igitur TUA benevolentia, et flagrantissimus TUUS mei amor sunt meae sortis columina.

Neque levis est, qui dissertationi huicce accedit, splendor ex TUA in Scientia et Arte Medica emicans Eruditione, quam, cum mea praeconia pro dignitate efferre non possunt, prætereo, metuens, ne imminuam ea, quae magnitudine sua tollunt spem amplificandi. Novit eam Augustissi-

mus Imperans, novit quoque zelum TUUM ac perspicaciam in rite administrandis iis, quae ad sublevandum adflictum genus humanum spectant; ideo præclaro TUO Professoris muneri etiam illud Directoris Nosocomii Universalis nuper adjungere gratiosissime dignatus est. Pudet me profecto vehementer, majus quidpiam TIBI a me sacrari non posse; sed mola salsa litat, qui thura non habet; demitur mihi quoque rubor, quum id TIBI offero, quod omnino TUUM est: remediis quippe paucis et certis, vilibus et aptis, simplicibus, ac plurimum vernaculis morbos felicissime impetere nos et docuisti et doces.

Accipe itaque VIR PERILLUSTRIS! pagellas hasce candidissimum ac gratissimum animum meum undique spirantes sereno, ut soles, vultu, meque TUI, TUAEQUE charissimae Familiae ad cineres usque memorem futurum, iisdem, quibus hucdum obsequentissimum discipulum TUUM affecisti, gratiis cumulare perge. Has ego ut rite promerear, omnibus semper adnitar viribus. Vale, vige, et fave

TIBI

Dabam Viennae die
18. *Mensis Martii* 1812.

observantia
adstrictissimo
Georgio Ro'sa.

Prooemion.

Saluberrimæ, quæ summis in Arte Medica honoribus condecorari cupientes Specimen inaugurale edere jubet, legi morem gesturus, illam constitui publicæ Eruditorum disquisitioni subjicere dissertationem, quæ Luxum in medicamentis, ejus fontes et damnum sisteret. Nemo autem sit, obsecro, qui credat, eo me fine hanc materiam elaborandam suscepisse, ut laudem aucuper, seu cum Tullio loquendo, ut me in tam splendidam societatem tamquam in equum Trojanum audacter includerem. Lubens enim fateor, objectum tale, in quo vita et mors, dissipatio et parsimonia consideranda venit, vires meas omnino excedere, et quam parum ego Luxum hunc pharmaceuticum isthoc meo conamine suffocabo, abunde docet rei difficultas, quæ ferventissimos doctissimorum Virorum medicinam simplicem reddendi conatus effecit vanos irritosque. Nam ad

ejusmodi negotium perficiendum non unus, sed unanimis plurimorum consensus requiritur; huic autem obstaculo illud est, quod Kretschmarus notavit: quemvis nimirum Medicum sua habere remedia, suam apud ipsum multiplici adplicatione fiduciam lucrata; deinde ita plerosque, ait ille, esse constitutos, ut a sua medendi norma recedere neutiquam velint.

Sed et illud in limine præmittendum habeo: ne quis videlicet sibi persvadeat, præsens opusculum res quasdam novas e propriæ cognitionis penu depromtas continere, in aquula enim ista incipientibus tantum sapere propinata delphinos natare qui doceam ego? — Universale solum circa luxuriem in medicamentis judicium Orbi erudito substerno. Quocirca virorum in naturæ Lycæo optime versatorum eximia super hac materie scripta legi non pauca, omnia non potui, quum eorum plura nec possideam, nec ad manus mihi devenerint, etsi studiose undique ea conquisiverim. Itaque si labor hic meus qualisqualis aliqua saltem ex parte doctis probabitur, lætabor sane magnopere; sin minus, ipsa conaminis conscientia mihi solatio erit, et, quidquid Viri manu mente et opere in Medicina exercitatissimi in hisce pagellis aut corrigendum, aut improbandum judicabunt, grata id docilitate agnoscam.

Notiones praeviae.

Πάνχρηστον, quod cum adseclis suis Paracelsus invenire satagebat, si possideremus; non solum tutius et facilius omnes sanaremus morbos, sed quanto quoque labore sublevaremur! quo plurimas hodie vitæ dies noctesque terimus, ut penitissime adfectas corporis partes indagare, et medicamenta morbo, parti eo pressæ, ægri sexui, ætati, vitæ generi, aliisque sedulo Medico observandis adjunctis congrua subministrare valeamus. Sufficeret profecto tum scire, hominem ægrotare; nulli foret usui indefessum Anatomiæ navare studium; tot animalia, tot mineralia, tot plantas, quæ omnia non per se tantum sola, sed diversimode etiam aliis sociata, mixta, cocta, tusa, varioque præparata artificio medicaminum

veniunt nomine, noscere haud oporteret, inque horum efficaciam rimandam, operandi rationem dignoscendam, formam, ac, qua ægris propinentur, dosin determinandam incumbere haudquaquam foret necesse; morbis demum accuratissime discernendis tempus impendere, superfluum omnino esset.

At vero de tali armorum genere, quod, non dico omnes, sed vel unius morbi speciem certo semper eventu profliget, inveniendo esse desperandum, nonnisi is, qui Apollinis sacrarium ne a limine quidem salutavit, inficias ibit. Manebit igitur adparatus pharmaceuticus nobilissimum adflictorum solatium. Neque abs re tantam medicaminum copiam nobis, tamque provide suggessit benigna natura, ut, quod cuivis necessitati judicavit esse commodum, illud cuique terræ proprium esse voluerit, et inquilinum, ut adeo nec adversus endemicorum morborum tædas desiderentur præsidia. Sic septentrionalis Europæ tellus abunde producit Cochleariam, Brassicam, Allium, Nasturtium etc.; et ubi liberius sævas intentat minas, exercetque vires scorbutus ac ibi? Americæ septentrionalis incolæ vivunt continuo obsessi metu lethiferi serpentum morsus; at hanc mortem avertere valet Polygala Senega numerosa ibidem succrescens prole. Regiones ad tropicos sitæ, quæ creberrimas inflammatoriorum morborum experiuntur injurias, vix notabilem tenerent hominum numerum, ni limoniis, aliisque, qui tanto incendio ad ultimam usque favillam exstinquendo pares sunt, fructibus foecundæ propaginis adflue-

rent. 1.) Ita nulli terræ angulo in morborum expiatione desunt remedia, secus inflicta foret mortalibus poena sine solatio, et fames imperata sine cibo.

Medicamina vero homines morbis opposuisse, non ratione ductos, sed necessitate adactos luculenter demonstrant instinctus atque naturæ humanæ vis, in propria salute tuenda, cunctisque, quæ irruunt, malis oppugnandis sollicita. Ecquid enim aliud sunt rerum appetitus, quos in hominibus male habentibus sponte obortos cernimus et miramur, dum dolor et anxietas mentem exagitat, et ad obtinendum auxilium cogit? Exemplum est in febricitantibus aquosa et acida avide haurientibus, carnem vero pisces et ova fastidientibus. Puella chlorotica cretam calcemque rodendo, malo mederi nititur, nulla animi prudentia, sed indita vi edocta. Febre putrida correpti appetunt acida, quamvis hæc putredini adversa esse, profunde ignorent. Ex similibus effectibus innotuit certorum remediorum efficacia. Neque exiguus est numerus illarum herbarum, quarum vis ex naturali brutorum instinctu cognita est; quin si Plinio fides, etiam venæ sectionem et clysmatum usum ab animantibus edocti sunt homines. 2.) Sed et fortuiti casus non raro ægrorum salute excepti notam reddiderunt mortalibus

---

1.) K. Sprengel Versuch ein. pragm. Gesch. der Arzneyk. II. Aufl. II. Th. S. 20 — 30.

2.) Hist. Nat. L. VIII. c. 26. — 27.

salubritatem variarum rerum. Ita narrat Willisius 1.) puellam venustam epilepticam, morbi insultu impulsam supra prunas corruisse, atque pure ex ambusta parte fluente, a cataptosi liberam mansisse. Hinc usus inustionum, scarrificationum, et setaceorum in hoc morbo notus. Relatum porro accepimus, antisepticam Scordii vim æque fortuito fuisse detectam casu, quum nempe adverteretur, militum in acie cæsorum cadavera prope Scordium delitescentia minus, quam alia putruisse. 2) Non minus ex eventu opinioni contrario nata est cognitio virtutis medicamentorum. Ita dum exhibita Ipecacuanha vermes expelluntur; vel dato ad inducias morbo ferendas opio, ipse morbus augetur; vel cum spiritus vitrioli errore instillatus oculo, ophthalmiam sanavit. 3) Multorum item remediorum vis manifestata est experimentis extra corpus institutis, summa sedulitate dijudicatis, et debita sub cautela ad corpus vivum translatis. Sic nobis constitit multorum antiseptica vis, terrarum, et alcalinorum in domando acido efficacia, etc. 4) Plurimorum vero salutaris facultas eruta est ex attenta observatione phænomenorum, quæ assumto reme-

---

1.) Pathol. cerebr. c. 4.

2.) Phil. Ambr. Marherr Praelect. in Herm. Boerh. Inst. Med. Tom. I. p. 42.

3.) J. H. Schulzii. Diss. de inexp. medic. eff. Hal. 1739.

4. F. J. Voltelen Pharmacol. univ. P. I. p. 8.

dio in corpore oboriri solent, vocando simul in subsidium analogiam justo ratiocinio institutam. Hoc observandi studium Veteribus supra quam dici potest, fuit cultum. Hæc enim videntur fuisse Medicinæ primordia, inquit Illustrissimus Swietenius, dum illa, quæ in se ipsis vel aliis ægrotantibus viderant profuisse, svadebant iterum aliis hac spe, ut prodessent similiter. 1) Atque his modis factum est, ut diversa pro diversis malis eradicandis innotescerent remedia.

Sed primævis hominibus corpore donatis desidia et insanis voluptatibus necdum lacessito, modoque vivendi simplici utentibus, procul dubio admodum angusta esse debuit penus pharmaceutica. Illa enim sola placuerat naturæ esse remedia, paratu vulgo, inventu facilia, ac sine impendio, ex quibus vivimus. 2) Et verissime ait Romanus Philosophus: Medicina quondam paucarum herbarum fuit scientia. Nec est mirum, tum illam minus habuisse negotii, firmis adhuc corporibus, et facili cibo, nec per artem voluptatemque corrupto. 3) Simulac vero serior ætas otio et cupiditatibus dedita sobrium vivendi morem, quo cani ejus meruere Majores, declinare, luxuriaque et perdita ex Apicii mensis ciborum ingluvie delectari coepit: pænæ loco plu-

1.) Comment. Aphor. §. 10.
2. Plin. Hist. Nat. L. XXIV, c. 1.
3.) Luc. An. Seneca Epist. 95.

res emergentes morbi plurium medicaminum invitarunt necessitatem. Illis dein temporibus, queis diversæ sectæ mox varias sibi de medicatricibus corporum viribus effingebant hypotheses, mox ridiculis adhærebant superstitionibus, mox innumeras fatuas laudabant compositiones, mox talia ad medelam transferebant, quæ nihil sunt nisi rationis entia, et svavia sed vana imaginationis ludibria, foede luxuriabatur Ars salutifera medicaminibus, nam innummeræ existebant Aquæ destillatæ, balsama, essentiæ, extracta, magisteria, emplastra, liquores, pulveres varii, pilulæ, tincturæ, unguenta, diversæ animalium partes, uti dentes, pulmones, ungulæ, pili, ossa, imo (pudet, pigetque effari) testiculi, priapi, stercora, lotium, aliaque absurda, de quorum salutaribus viribus dubitare, piaculum tum fuisset et crimen læsæ facultatis. Hoc non satis; nam neque auro, neque adamanti, neque aliis gemmis, margaritisque pretiosis parcebatur, quæ in thecis et pyxidibus asservata officinas ornabant, ægris vero propinata, eorum corpora onerabant, terribiles serius edentia strages. Dies me deficerent, si adhuc omnia illa et singula recensere vellem, quæ circumforaneorum fraudibus magni nominis et ominis esse prædicabantur.

Pretiosa hæc, frivola et sordida nequaquam continebuntur præsentis dissertationis ambitu, siquidem in sublestam eorum fidem, suspectam opem, et atrocem, aut saltem nullum effectum, dudum jam seduli Naturæ scrutatores dixerunt, ut adeo de suis hodie detrusa subselliis, æterna

obli-

oblivionis caligine damnata squaleant. Illa solum isthic respicientur, quibus casta Virorum rationalis praxeos amantissimorum experientia ductrice luxuriare Medicinam novimus.

Tota autem opella absolvetur duobus capitibus, quorum primum Fontes luxus pharmaceutici continebit, postremum ejusdem Damnum sistet, adnotatis simul suo ubique loco clarissimis luminibus, quorum luce collustratus huncce ego perfeci laborem.

Caput Primum.

De Fontibus Luxus in medicamentis.

Galenus 1) jam monuit, remediorum inveniendorum initium ex sola morbi natura desumi; morbus namque, ait is 2), ad sui curationem contrarium requirit; sed impossibile est, ut unum contrarium cognoscatur, quin et aliud innotescat, ergo impossibile est, cognoscere remedium, quin morbus ipse cognitus sit. Et revera enormis illa priscæ ætatis medicaminum, quorum virtutes ad coelos sublatas legimus, con-

1) Lib. III. meth. c. 7.
2) Lib. II. meth. c. 4.

geries ex neglectu justæ morborum διαγνώσεως (leviora alia si demas) torrentis more profluxit 1). — Sed morborum curam, stabilita rite diagnosi, maximopere quoque dirigit selectio remediorum, quæ efficacia, pluribus momentis indicantibus satisfacientia, vernacula, morbo, ægro, ejus ætati, sexui, etc. respondentia esse debent 2). Ex omnibus hisce bene pensitatis tres principes Luxuriei in medicamentis fontes elucent: Indicatio nimirum injusta, Selectio medicaminum prava, et Inepta præscribendi ratio. Ad hos reliqui ceu ad summa puncta commode reduci queunt. Perpendamus singulum ordine,

I.

Indicatio injusta.

Omnis Artis Medicæ vis in legitima indicatione consistit, hujus enim defectu deerit justa medendi methodus, qua ceu una Dianæ lampade clarissime videtur: sine ea vero sole etiam lucente per coecos erratur Mæandros, remedia inepte exhibentur, omni momento mutantur, alia aliaque conquiruntur, atque hoc pacto luxui praeberi campum quis non videt? Re-

B 2

1) Frid. Hoffm. Diss. phys. med. de medic. select.

2) Val. ab Hildenbr. Init. Inst. clin. p. 155. — Inst. Pharmac. p. 603.

cte igitur Angliæ lumen 1) dicit: In eo præcipue stat Medicina practica, ut genuinas indicationes expiscari valeamus, non ut remedia excogitemus, quibus illis satisfieri possit. Apposite quoque huc facit illud venerandi Præceptoris mei 2): Claræ indicationes præ ceteris ad simplicem medendi rationem ducunt.

Quum autem medicamina, qua corpora naturalia considerata, ægro corpori, dum quocunque modo adplicantur, haud aliter agere videantur, quam viribus sibi inditis, quum porro ratio svadeat, atque accurata observatio doceat, eorum vires absolvi mutatione tum in organorum vivorum materie ac viribus, tum in semetipsis peracta: planissime patet, vires summam constituere potestatem, qua functiones corporis sustinentur, morbi præveriuntur aut sanantur, morsque repellitur. Itaque saluberrime monet L. B. Störk 3), in morbo corporis constitutionem et vires aegri probe esse considerandas; et immortalis Swietenius 4) sub viribus in aegro corpore sanitatis residuum intelligit, diserteque dicit, indicationes, quae eas rite dirigere, ac sustentare intendunt, jure primum mereri locum. Ejusdem mentis est etiam celeberrimus Hufeland 5), cunctique rationales Medici. Ast Medici officium est, non vires solum

1) Th. Sydenh. Op. Med. Praef. p. 33.
2) Val. ab Hildenbr. Rat. med. Tom. I. p. 257.
3) Praec. Med. Pract. p. 1.
4) Comment. Tom. II. §. 598. n. 1.
5) System der pract. Heilk. I. B. S. 196.

ægri, sed omnia quoque, quae in homine secundum naturam sunt, vitam nempe hujusque statum, morbum præsentem, hujus indolem, causam, gradum effectusque scire 1). Jam nunc, quibus illegitima indicatio modis fons Luxus pharmaceutici esse possit, sequentia ostendent.

Qui aphorismi hujus: In morbis vere compositis pro quovis separato morbo separatae indicationes sunt quærendae, rectum non concipiunt sensum, quodvis symptoma, morbi instar per se subsistentis perpendentes, vires hominis diversimode in morbis laedi autumant, quo fit, ut multiplices formentur indicationes, medicaminum sylvam foecundantes, quae succideretur sane, si cum doctissimo Gall 2) natura morbi probe cognita vires in aegris aut moderate constitutas, aut exorbitantes, aut in actionibus suis obrutas, aut langventes, aut demum exhaustas esse posse unusquisque concederet.

Utut vero aegri viribus per Medicum debite consultum sit; morbi causa tamen si non investigetur sedulo, et, dum licet, dumque nullum, quod serius denunciaretur, salutis periculum terret, non anfertur, aut non enervatur ope remediorum, quae effectum sistunt summe efficacem, luxuriabitur nisus medendi medicamen-

---

1) Herm. Boerhaave Inst. med. §. 1069. 1083 — 84.
2) Philos. — medicin. Untersuch. über Nat. und Kunst. S. 459 — 550.

tis, et actionem morbi nequaquam infringet 1). Exemplo sit aeger aetatis virilis, corporis robusti, habitus apoplectici, qui vomitu, cujus incarcerata hernia causa est, multum cruciatur. Si jam in cura herniam morbo faventem despicatui duxeris, luxuriabit medendi methodus antiemeticis, emollientibus, eccoproticis, fors et aloëticis, opio aliisque narcoticis re infecta, ubi sola Cheirurgi manus cum vilibus pharmaceuticis satellitibus liberaret virum furiarum cruciatibus.

Nec minus luxuriosi sunt illi, qui morbi συμπτώματα nimis considerant, atque eorum quodvis separato impetunt remedio 2). En prodigam praxim! Aliquis torquetur hæmorrhoidibus, eodem plane tempore hinc alvus ei obstructa est, illinc flatulentia vexat; hinc cephalalgia furit, illinc anorexia infestat; accersitus Medens singula hæc symptomata indicantibus adnumerans momentis, ingentem medicaminum catervam educet in aciem, et quidem caput obsidebit emplastrum visicatorium, induratam et pertinacem intestinorum sentinam aëre scatentem adorientur alvum aperientia et physagoga, suppetias ferent diversa anodyna et stomachica, ad ani fores excubias aget Ungventum de Linaria, et malum quo ocyus ut ponat caput, clysmatibus oppugnabitur.

Invitat porro luxuriem in medicaminibus neglectus illorum momentorum, quorum unum al-

---

1) Chr. Wilh. Hufel. in oben angef. Werke. S. 193.
2) Val. ab Hildenbr. Rat. med. Tom. I. p. 257.

terius repudiat medelam, quæve Scholis Contraindicantia audiunt. Ita luxuriant Cortice Peruviano omnes, quotquot illum audito solum intermittentis nomine propinant ægris.

Ipsa demum ægri ætas, sexus, consuetudo, ac idiosyncrasiae formandam indicationem dirigentes, non perpensæ luxum pharmaceuticum post se trahunt. Sic luxus vigebit in Valeriana Sylvestri, Moscho, Castoreo, Rheo, aliisque remediis Dictaturam merentibus, si idiosyncrasia eorum abominatur usum.

II.

Prava medicaminum Selectio.

Quamquam nihil in medicaminum supellectili tam abjectum, tamque ignobile sit, quod, positis certis adjunctis egregie non prodesset: ad Medici tamen spectat prudentiam, ut in hoc quoque passu electionem faciat; secus enim agendo fieri potest, ut ex vulgarium remediorum contemtu omnis in ipsum ac Medicinam pereat fiducia non sine insigni salutis hominum detrimento. Quæ vero, in rite sanandis morbis evitabilia juste dici possunt, aut saltem quæ avara manu exhibenda sunt, licet varii sint generis, ad duo tamen capita facile revocantur: quædam nempe pretii sunt magni, hisque peregrina quæpiam nostratibus commode supplenda adnumerantur; alia autem sunt virtute egena usuque minus celebria, quo titulo digna sunt exo-

leta et dubia. Haud pænitebit laboris, si hic loci horum utriusque classis pauca aliorum experientia qua talia demonstrata adferam.

Meritas remediorum, quæ a Garamantis et Indis petuntur, laudes me obterere peritus velle, qui arbitratur, errat sane quam vehementissime; novi enim perbene, cuncta, quæ ad mortalium salutem, quoquo modo conferunt, et quorum virtutem casta detexit experientia, rectusque decantavit usus, in pretio esse habenda, et, deficientibus aliorum viribus, commodo hominum ut inserviant, usui danda. In eorum vero quibusdam, quæ magnis advehuntur sumptibus, quæ vernaculis nec hilo sunt superiora, ac proinde solo propemodum novitatis amore ægris exhibentur, luxus est 1). Sic imprimis cui bono Sangvis Draconis, et Terra Japonica, si nobis Tormentilla, Quercus, Alumen, aliaque adstringentia suppetunt 2). Estne Quassia superior vi sua nostro Centaurio, Trifolio fibrino, Absynthio, et amarissima Gentiana 3)? Tamarindos, qui passim adulterantur aceto, frequentissime cremore tartari et inquinantur cupro, Cassiamque fistulam inquilinis nostris saporis dulcis acido mixti fructibus præferre, luxus est nulla venia dignus 4). Balsamum Copaivæ et Peruvia-

1) Huxh. Prol. Vol. I. p. 25.

2) Z. Gottl. Huszty Krit. Komment. über die öster. Prov. - Pharm. S. 33.

3) Val. ab Hildenbr. Rat. med. Tom. I. p. 261.

4) Z. Gottl. Huszty in ob. angef. Werke. S. 149.

num supplet Therebinthina minori data dosi, et opio, si in diarrhoeam proclivitas adest, juncta 1). Ad quid sebaceam Physeteris substantiam ex Oceano septentrionali petimus, et rejicimus Sebum cervinum, ovillum, et quamvis recentem pingvedinem nostram 2)? Profecto ipsum Arabicum Gummi nostra Cerasorum Amygdalarumque gummata supplere possent 3). An nostra Olea Menthæ, Lavandulæ, Rosmarini, et Chamomillæ semper recenter parata, et nunquam adulterata cedunt virtute sua peregrinis 4)? Aniso stellato optime surrogari potest Anethum foeniculum, Carum carvi, et Pimpinella anisum 4). Solis specificis quibusdam exoticis, paucisque aliis, quæ fortuitus detexit casus, uti Cortici Peruviano, Camphoræ, Opio vernacula substituere arduum est: consvetudo tamen quorumdam Medicorum plura medicamina specificorum donavit authoritate, quæ experientia vera haudquaquam vindicari potest 6). Sic egregias, quas Moschus possidet, vires summe stimulantes, penetrantes, nervinas, antispasmodicas nemo

---

1) Jos. Sal. Frank Versuch ein. theor. pract. Arzneym. nach d. Grunds. d. Erregungstheor. II. Aufl. S. 81.
2) Z. Gottl. Huszty in ob. ang. W. S. 51 — 53.
3) Val. ab Hildenbr. Op. et l. c.
4) Dan. Wilh. Trill. Disp. pharmar. Tom. I. p. 307 — 308.
5) Cullens Mater. med. übersetzt v. Consbruch S. 293.
6) Val. ab Hildenbr. Op. cit. p. 264 — 265.

non agnoscit; at vero quoties nobis genuinus advehitur? Sed et specialis ejus largissima quorumdam manu in nevrosibus, ac repressis exanthematibus exhibiti vis magno collaudata clamore, vera praxi non comprobatur. Malum vero si fuerit levius, sufficiet Camphora, Spiritus cornu Cervi, et vesicantia 1). Castorei quoque efficaciam laudibus non respondet plene; ab omni volatili Alcali suppleri potest, et cumprimis a Chamomilla vulgari ejusque præparatis seu in malo hypochondriaco mitigando, seu in parturientium doloribus sedandis, seu in spasmis mulcendis 2). Nec Serpèntaria Virginiana, nec Contrajerva plus erigens et antiseptica est, quam nostra Valeriana Sylvestris, Angelica, Imperatoria, dummodo in bono colligantur loco, et debito asserventur modo 3). Polygalæ senegæ vires spuriis in peripneumoniis specificæ haud veris defenduntur observationibus; meliora facile ipsumque Antimonium ei palmam præripit. Pari modo merita Cascarillæ laus utut non sit deneganda; qui tamen Calamum aromaticum, Chamomillam vulgarem, Valerianam officinalem, Absynthium, aliaque tonica amara aromatica nostratia viribus suis inferiora esse censet, nonnisi indurata adversus Corticem exo-

---

1) B. K. Tralles Diss. de Moschi limit. laud. et abusu. Vratisl. 1783.

2) Jos. Salom. Frank. Surrog. für mehrere ausländ. Arzneym. S. 36 — 40.

3) Val. ab Hildenbr. Op. et l. c.

ticæ illius plantæ fertur prædilectione 1). Simarubam quoque Americæ prolem in usum trahere medicum, luxuries est; Arnicæ montanæ radix vices ejus juste tenere potest, cujus vis emensin ciens sedatur Angelicæ vel Foeniculi radice 2). Quid sibi vult China nodosa, Sassafras et Sarsaparilla in morbo syphilitico? Si enim diaphoresis requiritur sub hydrargyrosi, Bardana, Juniperi lignum et Dulcamarae caules gloriose suas agent partes; si vero acria mercurii praeparata involvere in votis est, quid demulcebit magis, quam Althaea nostra, aliorumque vilium mucilaginum usus 3). Taraxacum nostrum Leontodon dente suo leonino ex aequo cum Carduo Benedicto decertare Medicorum quivis novit. Saponem demum Debretzinensem recenti parari solitum adipe, ut plura alia praeteream, quis non preferet Veneto? qui ex oleis rancidis residuis paratur. Eorum quoque, queis carere nequimus, plura ejusdem aut parum dissimilis vis usui dare luxuries foeda est. Hinc si Mastix sufficit, quid Medico Olibanum 4)? Si Copaivae Balsamum, necessarium est, superfluum erit Peruvianum raro sincerum 5). Lignea

---

1) Id. ibid. p. 266.

2) Jos. Sal. Frank in ob. angf. W. S. 14 — 16.

3) Fried. Kretschmar Versuch. ein. theor. pract. Darstel. der Wirk. der Arzneyen II. Th. S. 393 — 400.

4) Z. Gottl. Huszty In d. Sch. citirt. W. S. 145.

5) Val. ab Hildenbr. Inst. Pharmac. p. 250.

Cassia usu cassa est, dum Cinnamomum habetur 1). Sed ne longior sim in pluribus similibus adferendis, sit hoc effatum pro norma: Quae sub aequali bonitate pretii sunt levioris, praeferenda sunt.

Videamus nunc pauca usu et virtute ignobilia, quibus Medicina luxuriatur. Si rectus diaeteticorum auxiliorum usus in sanandis morbis magis vigeret, leviori Medentis officium expleri posset medicaminum adparatu, et exactissime; plus enim saepenumero illis confertur ad laesam sanitatem emendandam, quam lagenis pharmaceuticis. Unde egregie hanc in rem facit Hippocrates insignis ille φύσεως ἰχνευτὴς 2): Multi aegri, ait, etiam citra Medicorum opem sanantur, et sunt sanati. Qui enim etiam non adhibitis Medicis ex morbis convaluerunt, ut intelligant omnia necesse est, se, quod aliquid vel fecerint, vel non fecerint, iccirco sanitatem esse consecutos, aut enim inediam, aut copiosum cibum, aut uberiorem potum, aut sitim,

---

1) Id. ibid. p. 284.

2. Ἐρεῖ δὴ ἐνταῦθα ὁ τἀναντία λέγων, ὅτι πολλοὶ ἤδη ϗ οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ νοσέοντες ὑγιάνθησαν· ϗ ἐγὼ τῷ λόγῳ οὐκ ἀπιστέω. Πολλὴ γὰρ ἀνάγκη ϗ τοὺς μὴ χρωμένους ἰητροῖσιν, νοσήσαντας δὲ, ϗ ὑγιασθέντας εἰδέναι, ὅτι ἢ δρῶντές τι, ἢ μὴ δρῶντες ὑγιάνθησαν, ἢ γὰρ ἀσίῃ, ἢ πολυφαγίῃ, ἢ ποτῷ πλείονι, ἢ δίψῃ, ἢ λουτροῖσιν, ἢ ἀλουσίῃ, ἢ πόνοισιν, ἢ ἡσυχίῃ, ἢ ὕπνοισιν, ἢ ἀγρυπνίῃ, ἢ τῇ ἁπάντων τούτων παροχῇ χρώμενοι ὑγιάνθησαν. Ἱπποκρ. περὶ τέχνης σελ. 3 -- 4. Ἔκδ. τοῦ Φοεσ.

aut balnea, aut labores, aut quietem, aut somnum, aut vigiliam, aut eorum omnium promiscuum usum adhibentes sanitatem consecuti sunt. Et reapse vilipensis iis, quae ad aegrorum diaetam spectant, fit, ut studiose undique, quae morbos fugarent, conquirantur medicamina, sicque entia sine necessitate multiplicentur. Medicus autem rationalis, recte, tuto, feliciter, et via brevissima morbos impetens, edocetur multifaria sua experientia, plurima istiusmodi medicaminum, quae diaeteticorum induxit contemtus, aut viribus gaudere fere aequalibus, aut indigne plane vi sibi attributa gloriari, proinde luxuriae duntaxat gratia in medicaminum serie existere; spernit is ea, et optima selecta usui servat. Animus oboritur omnia luxuriantia hic loci ob oculos ponendi: sed, partim quod opinioni aliquid dandum sit, partim quod res hæc angustos dissertationis cancellos excederet, manum a tabula moveo, sequentia solum paucissima recensens.

Sic vulgaris Acetosa frustra asservatur, Acetosella omni ex parte scopo medico satisfaciente. Anagallidis herbula fatua est, et antispasmodicam, ei quae adscribitur, vim nequaquam possidet 1). Anni elabuntur multi, donec rationalis Medicus Bellidem ex officina contra morbos educat 2). Ita quoque Bolus alba cum so-

---

1) Z. Gottl. Huszty in d. schon cit. W. S. 30.
2) Ebend. S. 31.

cia sua Armena exilio digna est, nulla enim vera praxis magnalia in terris his deprehendit 1). Immeritam Chamaedrios laudem in chlorosi, intermittentibus, ulceribus adstringendis, et tumoribus resolvendis docet altum ejus silentium. Si Absynthium vulgare Medicis sufficit, quid sibi vult ponticum 2)? Peræque si vulgaris Chamomilla efficax est, procul esto Romana et Matricaria 3). Millepedes suo nomine dignissimi! in morbis sanandis vero claudicant 4). Cur Poeonia ex antiquitate commendetur in epilepsia, ignotum est, quum non desint, quæ ejus testantur inertiam, experimenta 5). Hypocistidis succus tantum adstringentium numerum auget 6). Cum Formicis et Lumbricis solum jactura spiritus fit 7). Si Syrupus aceti etiam delicatiori arridet palato; cur major datur prærogativa Syrupo acetositatis citri 8)? Conservæ multiplicant medicaminum gentem, sed non lætitiam et dispendium faciunt Sacchari charissimo emendi pre-

---

1. Ebend. S. 23 — 24.
2) Val. ab Hildenbr. Inst. Pharmac. p. 183 — 184.
3) Id. ibid. p. 296. 410.
4) Fried. Kretschm. in d. schon cit. W. II. Th. S. 527.
5) F. S. Voltelen Pharmac. univ. P. I. p. 272 — 273.
6) Fried. Kretschm. angef. Werk II. Th. S. 389.
7) Ebend. S. 446.
8) Erläuterungen der neuen österr. Militär - Pharmac. S. 98.

tio 1). Quorsum tot Aquæ destillatæ, tot Syrupi, tot Extracta, tot Tincturæ, tot Unguenta, quorum ne decima quidem pars in usu est, nisi ut iis Medicina luxurietur? Aceti antiseptici vires nemo unquam negabit; sed an illud tot ingredientibus luxurietur, necesse est? eccur ad illud præparandum concurrit utrumque Absynthium, aliaque plura, quæ antisepticam Camphoræ vim non modo non superant, sed ne adæquant quidem 2)? Ipsi Aceto destillato simplex, si bonum est, merito præferendum est 3). Ex duobus, qui mercurio parantur, Aethiopibus, mineralis relegetur ad ultimos Aethiopes 4); vim quippe ejus anthelminticam dubiam esse exemplo docet Ridlinus 5); et Boerhaave salubriter monet, eum, si fortunate operatur, necatis vermibus, ano exire 6). Denique missis aliis nec in utroque diaphoretico Antimonio omnia tuta sunt 7), nam etiamsi optime præparatum sit, si diuturno asservatum tempore in usum vocetur, sævas nocendi exerit vires, quod jam Dolæus notavit 8), dicens Antimonium

---

1) Ebend. S. 68.
2) F. Gottl. Huszty. in d. schon cit. W. S. 58—59.
3) Dan. Vilh. Trill. Disp. pharm. Tom. II. p. 6.
4) Id. ibid. p. 8 — 9.
5) Lin. med. An. 1698 Mens. Jan. Obs. II. p. 6.
6) Elem. Chem. Tom. II. P. III. proc. 101, p. 431.
7) Ridlin. Lin. med. An. 1695. Mens. Jul. Obs. XII. p. 191 et seq.
8) Encyclop. med. L. IV. c. 6. p. 120.

diaphoreticum suos progressu temporis acquirere aculeos, imo imo præcordiorum anxietatem, vomitus crebros, alvum diarrhoicam torminibus junctam, leipothymiam, sudores gelidos, ardorem faucium cum vehementi siti, et corporis langvore produxisse veridici testantur 1). Juste proinde Trillerus 2) utrumque nominat hostem, quorum unum tela gerit aperte, alterum operta.

Illi, quibus hucdum dicta videntur severa, hoc modo mihi fors obloquentur: Non dantur duo entia perfecte similia: sed demus medicamentorum quorumdam effectus similes haberi, possunt tamen multis ex causis differre; quid quod plane Celsus 3) scripserit, non eadem omnibus etiam in similibus casibus opitulari? Tantum igitur, aiunt, abest, ut ejusmodi selectus locum habere possit, et uno pro quovis morbo medicamine salus hominum tuta sit, ut potius cum periculo mortis ea semper hoc pacto confligat, sæpiusque occumbat. — Præmissa si negarem, de mente ac sanitate deturbatus essem; Celsi sententiam sanctam esse agnosco: sed cur propterea medicamina pauca, eaque efficacia ab aliis minori aut nulla pro dato scopo vi præditis segregare arduum foret, haud concipio. Quodsi recte iis utendi noverimus modum

1) Dan. Vilh. Trill. Op. cit. Tom. II. p. 15.
2) Op. cit. Tom. II. p. 16.
3) De Med. L. I. Praef.

modum, sique experientiam veridicam magistram, qua medicamenti virtus niti debet, audiverimus: tum profecto omne utile, et ægris corporibus salutare sponte offeretur. Male porro me intelligit is, qui me, dum remediorum selectionem commendo, uno velut medicamine singulum morbum impugnari, et feliciter devinci posse opinari arbitratur. Non ita sane; equidem corporibus omni jure medicamenti nomine dignis quemque uti cupio, recta sanandi methodo praeeunte. Neque metuendum est, spretis minus efficacibus, penum pharmaceuticam adeo angustam effectum iri, ut unum solum cogamur singulo in morbo adhibere remedium; sapiens enim necessaria dum assidue quærit, levi invenit negotio, atque hac ratione non cuivis solum morbo sed cuivis etiam individuo aegro in similibus casibus propria et plura, et efficacissima ei ad manus erunt medicamina. Sed pluribus super hoc in capite de damno luxus pharmaceutici.

III.

Inepta præscribendi Ratio.

Amandatis exoticis, quibus Medicina, nostra carere potest, et contemtis superfluis, luxuriare adhuc potest medendi methodus medicamentis, si inepte ea præscribantur; sufficiat præcipuos, quibus id fit, delibasse modos.

Imprimis dominabitur luxuria in medicamentis, si horum plura, quæ nomine, origine, et præparatione a se invicem differunt, ejusdem tamen fere sunt naturæ et efficaciæ, commisceantur. Sic quis non cernit luxum in pilulis ex Gummi Ammoniaco, cum Gummi Galbano, cum Bdelio et aliis similibus confectis? Quid nisi luxus est, Althæam cum Malva, cum Salep et Verbasci floribus coctam ægro exhibere? Ecquis non dicet luxuriantem formulam esse illam, quæ Nucem Moschatam floribus Macis junctam continet? Tametsi autem in his aliqua deprehendatur differentia; exigua tamen est illa, et vix observanda, nisi velimus in minimis videri curiosi.

Alias vero luxus pharmaceuticus in eo conspicitur, quod remedia combinentur modo legibus chemicis adversante, aut nullo ad vim eorum et qualitatem habito respectu. Ita luxuriosus est is, qui dulcia miscet amaris, foetidis grata, etc. An hoc est, miscere utile dulci?

Quemadmodum multitudine medicaminum, ita et horum vel unius dosi luxuriabit Medicus. Sic luxuries est, Opii charissimi, aut Moschi, aut aliorum quorumvis plures citra necessitatem praescribere ægro doses; si enim una scopum assequi valet, quid opus pluribus?

Denique etiam illos luxui mancipatos dixero, qui medicamina corruptioni obnoxia, aut actutum exhalantia, magna quantitate præscribunt. Exempli loco sit Emulsio Amygdalina, cujus libræ duæ tresve æstatis tempore, dum paucis post horis acescit, præparari jubentur.

Caput Secundum.

De Damno luxus in medicamentis.

Damni ex luxu in medicamentis oriundi Medicus, Ars, æger, et universum Reipublicæ corpus particeps evadit. Asserti tanti veritatem evincere contendens, a muneris medici in civium societate emolumento et præstantia ordiri constitui.

Postquam insito generi humano beate vivendi desiderio, quod ex congenito nostri ipsorum amore oritur, pellecti homines societatem coivissent, suapte natura enata est obligatio, qua singulus teneretur, se cuipiam accingere negotio, ut hoc modo commune bonum exsurgat, vigeat, floreatque. Atque inde est, quod unusquisque facta ingenii sui periclitatione, vitæ statum sibi eligat, naturæ propensioni, et inditis sibi dotibus admensum. In tanta vero functionum, quarum quævis suam ad Reipublicæ felicitatem sustentandam contribuit symbolam, diversitate, illa, quam M e d i c u s ad-

ministrat, quæve communi civium sanitatis integræ conservatione occupatur, lapsum ejus præpedit, ac diversimode lacessitam restaurare nititur, omnes ceteras multis post se parasangis relinquit. Etenim citra Medicinam, quae est intemeratae valetudinis tutrix, neque media vitæ sustentandæ inveniri, neque artes diversæ coli, neque hostilium armorum vis elidi potest, hæc ipsa, ubi nec Croesi opes, nec summæ dignitates prodesse valent, labentis vitæ vires erigendo, victrix exsultat 1); quid quod citra eam nec ingenii lumine et cultura utiles societati humanæ cives esse queant? Mens enim sana tantum in corpore sano. Meritissime igitur competit Medicis istud: *Ἰητρὸς δὲ ἕκαςος ἐπιςάμενος περὶ πάντων ἀνθρώπων* 2).

Ast quemadmodum secundæ hominum valetudinis tutela, quæ Medico curæ cordique est, nihil præstantius excogitari potest: ita nihil existit illa gravius, ut adeo suo Medicus officio examussim perfuncturus, humanam prorsus naturam, inevitabilem utpote fragilitatem deponat sit necesse; late patentissimus enim est saluberrimæ Artis campus, in quo creberrima, et multiplex occurrit peccandi occasio, nec ab ipso expertissimo facile declinanda 3), at-

---

1) Quintil. Declam. 268.

2) Homer. Odyss. Rhaps. IV. v. 231. Unusquisque Medicus superat omnes homines.

3) Aug. Quirin. Rivinus. Diss. de Medico inculp. p. 1.

que hoc pacto Reipublicæ membra morbo adfecta, quæ fautricis naturæ ope fuissent saluti restituta, manibus dando perniciosissimus evadit societati medicinam faciens. Unde etiam Senex Cous 1). illum Medicum vehementer laudat, qui parum delinquit, qui nempe ita suum administrat munus, nihil ut in eo, aut saltem perparum desiderari vituperarive possit.

Multorum vero variorumque Medicum in functione sua peragenda vitiorum accusari posse, probe compertum habeo; sed siquid est, quod eum et ægrorum saluti, et suo honori, et Artis perfectioni, et Reipublicæ commodis noxium redderet; tum profecto luxu in medicamentis nihil potest esse infestius. Universe luxuriei terribiles in vita quis ignorat effectus? An non illa falsa tranquillitatis specie, vanis corporis voluptatibus, et jucunditatis umbra occæcando, totam civium remfamiliarem abligurivit? an non maximos et stupendos absumsit thesauros? an non amplissima patrimonia dilapidavit? an non summarum dignitatum splendorem obscuravit? Proferam graviora: Luxus in victu et amictu humanam decurtavit ætatem debilitando corpora, magnamque malorum catervam generando; luxus urbes rapinis et incendiis objecit, Regna et Imperia florentissima, virium robore vicinis perhorrescenda, omnigenaque cultura celeberrima funditus evertit. Erit

---

1) Hippocr. L. de prisc. Med. p. 11. Edit. Foës.

jam quispiam, qui vel hisce paucis non convinceretur, tot tantorumque malorum lernam in medicamentis, quibus pro civium vita ac sanitate læsa restauranda agitur, haud esse comperendinandam? — Ut vero distinctius mali magnitudinem exponam; tali procedam ordine, ut primo loco ostendam damnum ex luxu in medicamentis dimanans generatim, altero sistam noxam peregrinorum luxuriantium; et tertio describam detrimentum, quod ex luxu in compositionibus capitur.

I.

Damnum ex luxu in medicamentis generatim.

Ad morbos depulsandos non tam ingenti medicaminum copia, quam paucioribus saltem, iisque efficacibus opus esse remediis luculenter demonstrant egeni et plebeji solo domesticorum usu se se a morbis liberantes. Ipse Medicorum parens 1) illos laudat, qui paucis numero, bonis, et, quæ morbo conveniunt, medicamentis usi sunt. Et magno reapse ausu ingentem pharmacorum cumulum damnare posse Medicos reor, quippe qui in prælio cum morbis naturam habent auxiliatricem, omni Argo vigilantiorem, quæ unita sua, eorum conamini

1) Idem. L. de Rat. vict. in morbis acutis. p. 383.

vi, ægrorum corpora a malorum pernicie multis protegit ægidibus, et ex manu redimit Mortæ. Quamobrem sedulo scrutari oportet, quo fidissima hæc ductrix tendat, ne multa remediorum farragine illam agamus deviam 1).

At fors sic objiciet quispiam: Natura nihil frustra molitur. Largior. An igitur, ait, enormem remediorum multitudinem ab eadem, ut eorum plurima nullius sint usus, productam esse dices? — Per decursum operis quædam huc facientia dixi; sed liceat prolixius hic respondere, ut, quod in re est, plene intelligatur. Quidquid in universa rerum machina, triplici contentum regno, mediantibus sensuum organis menti offertur, sive durabilem mineralium a pretiosissimo auro vilem usque ad argillæ texturam consideremus; sive stupendam vegetantium a summa Cedro ad minimos usque muscos copiam perpendamus; sive demum miriadem animalium a vastissimo Cete ad minimum usque acarum admiremur: omnia hæc et singula suum qualemqualem habere usum, nemo unquam inficias ibit. Verum enimvero ex cunctis his eo potissimum utuntur mortales, quo facilius, tutius, citiusque ad præfixam licet pervenire metam, reliqua tamen haudquaquam ceu superflua reputant, sed aut tamquam minori ex indole sua pro optato scopo assequendo potestate prædita, aut tamquam alteri fini obti-

1) Huxham Obs. de Aëre Vol. II. p. 49.

nendo destinata considerant. Itaque absum ab eo, ut maximum eorum, quæ medicamenti insigniuntur nomine, numerum dicam esse superfluum, sed dubito, num cuncta hæc medicatrice gaudeant virtute. Nam Medicinæ columna mercurialis est experientia rationis innixa fulcro; ipsius igitur medicamenti quoque virtus e rectis experientiis repetitis et multifariis desumenda est 1). Ast neque illa, quæ sibi medicantem recta experientia confirmatam vindicant vim, ideo nobis larga copia suppeditavit benefica natura, ut iis omnibus promiscue in usum tractis luxurietur medendi methodus, sed ut ubique sit ad manus remedium diversi generis malis sedandis, eorumque ferociæ compescendæ aptum, et nullibi defectus 2). Manifestavit enim vera experientia certas quorumdam medicaminum, certis sub adjunctis, et securas actiones 3), atque hæc duntaxat Medico esse seligenda quisque concedet; reliqua alteri, cui magis idonea sunt, mandentur usui. Sit ergo multitudinem medicaminum salvare nitentibus hoc responsum: Non produxit natura magnam medicamentorum copiam, ut potissima eorum pars nulli inserviat usui; sed nec obtulit illa nobis hæc, ut cum multiplici noxa illis luxuriemur.

1) Fried. Kretschm. In d. schon cit. W. II. Th. p. 4.

2) Geor. Volf. Vedel De medic. facult. cognosc. et applic. p. 24.

3) Sam. Gottl. Vogel Kranken-Examen S. 230.

Sed redeamus, unde digressi sumus. Si artifex quilibet illam quærit ἐγχείρησιν, qua leviori fatigio et securiori via suum effingat opus; quidni id fecerit Medicus sanitatis integræ faber? istud vero ille ope diffusi et confusi medicaminum chaos; in quo quid eligat, quidve ommittat, incertus hæret, neutiquam efficiet, sed aut inertia, aut enervia ægris propinabit pharmaca 1). Hæc rei agendæ ratio similis est mori illorum, qui omnes homines sibi amicitiæ vinculo conjunctos habere prædicant; nam tales nullum certe habent amicum, et qui omnia amant, nihil amant. Absurdum quidem hoc videtur dictu, sed tamen verissimum esse exempla ostendent. Aedificium struere volentes, omnes quasi quærimus in sylva arbores, atque omnes dum lustramus, nullam, quæ usui esset requisito, seligere valemus; si vero selectas tantum, fabricandis utpote ædibus aptas contuemur, quæ cedendæ sint, facillime invenimus. Melius illustrabit rem exemplum ex ipsa Arte nostra petitum. Sit nimirum quispiam, qui toti medicaminum, quibus facultas alvum ducendi inesse prædicatur, adparatui parem tribuat fidem; idem ille remedium purgans exhibere volens, utrum ex tanta farragine eligat, ambiget, destituitur namque directrice in nego-

---

1) L. Godefr. Klein Select. ration. medicam. Præfat.

tio suo idea 1). Sed morbus urget, et ne per longas invalescat moras, cogitur talis Medicus ex ampla suppellectili propinare remedium, cumque ei omnia æqualis sunt potentiæ, dubitare desinens, primum, quod occurret menti, exhibebit purgans. Si prosper forte successus, euge! bene ejus honori! bene sorti ægrotantis! Si vero medicamen morbo fuerit inferius, malum saeviet tanto liberius; si majores illius fuerint vires, obtorto quasi naturæ collo, in oppositum trahetur morbus statum 2); si demum ancipitis fidei illud fuerit, graves initio ægritudo jactabit minas, mortisque periculo involvet aegrum. Medicus his perterritus alterum subministrabit pharmacon, succedet mox tertium, hoc excipiet quartum, sicque continuo temere aget. Interdum sic agendo casu reperitur conveniens remedium, ast salutaris ejus effectus a præmisso plane eliditur 3). Si inter hæc lethum oppetit æger; varia tum Artifici infortunii causa: mox ægri idiosyncrasia, mox viscerum atonia; mox peculiaris morbi indoles, mox sexcenta alia; poenitet eum tandem facti, sed sero sapiunt post sua damna Phryges. Certissimum ergo est, quod, qui rectam, qua ad metam itur,

---

1) Fried. Kretschm. In d. schon cit. W. II. Th. S. 4.

2) Val. ab Hildenbr. Init. Inst. clin. p. 145.

3) Aug. Quirin. Rivin. Disp. de medicam. dub. eff. p. 70 — 71.

decurrit viam, in nullos impinget anfractus aut salebras, et qui paucis iisque selectis mediis quidquam consequi adlaborant, parvo labore damnabuntur voti.

Quid vero ex medendi methodo remediis luxuriante in Medicum dimanet mali, paucis expendamus. Si, quemadmodum alibi memoravi, omnem Medicinæ vim in formanda legitima indicatione posita est; quis, amabo, illum officii sui observantissimum esse censebit, qui hac nihili pensa, audito vix morbi nomine, remedia exhibet ægris aut temere, aut solo adversus ea amore ductus, etiamsi dubiæ illa fuerint fidei? Temerarium, inquit Forestus 1), et insignis stultitiæ argumentum est, in ancipiti medicamine periculum facere, dum nulla urget necessitas. Potestne illius Medici existimatio sarta tectaque manere, qui medicamenta, quæquæ in promptu habet, continua propinat ægrotanti serie, de apta eorum virtute, deque eo, num morbus sit gravis, vel levis, simplex aut complicatus, in ascensu, vel in ἀκμῇ, vel in decremento etc. prorsus non sollicitus? Porro si exhibendum medicamen morbo perinde ac ægro conveniens sit oportet, ecquis illum dixerit verum Therapeuticum, qui ægri idiosyncrasia, et cunctis, in quæ is natura sua propensus est, prius non indagatis, et nulla remediorum prudenti selectione facta mederi ni-

1) L. IX. Obs. 23. in. Scholiis.

titur? Summe salutare est circa hoc celeberrimi Vogel monitum 1). Non facile, inquit, adhibeto remedia, antequam non resciveris, quo antehac illa adhibita fuere effectu. Et quoties, quæso, non contingit, ut medicamentum præparatum quam optime, generosum, et omne curationis punctum absolvens, unice idiosyncrasiæ causa alium plane et contrarium producat effectum? Mel detergit, solvit, emollit; sed nonnullis etiam alvum movet parva plane exhibitum dosi 2). Moschum, aliaque fragrantem spargentia odorem feminarum quædam abominantur; sciscitari hoc ex illis si intermiseris, propinatis similibus (morbo non obnitente) exorientur leipothymiæ, et diræ convulsiones agitabunt ægras 3). En triplex ex hoc luxu malum! morbi nempe vis non fracta, imo fors periculum auctum, fama Medici mala, et remedium injuste infamatum unice ex eo, ægrorum quod placitis non conveniat. Sed de hoc satis; sit paucis dictum: medicum, qualiscunque luxu in pharmacis committatur error, culpa vacare non posse.

Sed Artis quoque salutiferæ perfectioni, luxurians medicaminum sylva quantum obstet, incredibile est dictu. Magnorum Medicorum judicium est, Artem nostram, cui divinæ laudes sunt habendæ, si ad altiorem perfectionis gra-

---

1) Kranken-Examen. S. 226.
2) Boerhaave Elem. Chem. Tom. II. p. 165.
3) Ger. L. B. van Swiet. Dom. §. 433.

dum perducere velimus, maxima inter obstacula hoc præcipuum esse removendum, ut innumerabilium medicaminum mole in exilium acta, tutis, naturæ amicis, paucis et selectis cum ad corpora a morbis vindicanda, tum ad morbos devincendos uti incipiamus remediis 1). Etenim si verum est, illa solum ad Medicinam spectare, quæ vitam ac sanitatem integram tuendo, mortales a morborum injuria tutos præstant; si omnis mihi largietur, dubia a certis, a veris falsa prudenter esse segreganda; si illa tantum medica praxis vere salubris dici meretur, quæ ex observatione casta singulis affectibus certos præfigit concellos, et filo quasi Ariadneo, quid agendum, quove ordine procedendum sit, docet; si denique una omnium in Medicina optime versatorum mens est, nihil esse assumendum, cujus perito est suspecta fides, efficacia incerta aut perniciosa plane et funesta: tum nunquam profecto Ars nostra, nisi repurgatum fuerit, si dicere licet, Augiæ stabulum, proprio coruscabit nitore, nec, quæ occulta iu ea esse creduntur, unquam emicabunt.

Consideremus ultimo paulisper, quid boni illi, quos prisca aetate in medicamentis luxuriosos fuisse novimus, quid vel ullius in Arte frugis fecerint? Primo jam obtutu adeo falsam illam medicaminum struem fuisse adparet, ni-

---

1) Luc. Theod. Pyl Diss. de medic. simpl. sum. effic. p. 8 — 9.

hil ut medicae momenti attulerit Scientiae. Plurima illis nitere videbantur, quae hodie sine splendore sordent, sine utilitate squalent, molesque tanta nervis vidua cadit! Venerabilis est Arabum chorus, in lapsum pronæ dextram qui tetenderat Arti, novisque inventis medicaminum ditarat thesaurum; sed si quis animo a praejudiciis libero, et attentione solida, vires eorum in tot tamque diversis morbis et corporum statibus collaudatas explorarit; steriles potissimum eas aut et infestas ægris certissime deprehendet 1). Chymici haud levi rem medicam locupletarunt emolumento: adplicantes quippe corpora corporibus, natosque inde effectus severe observantes, proprias multis vires, harumque actiones detexerunt optime. Postea vero quam inventis suis incomparabiles, ac prope divinas in morbis cujuscunque generis sanandis vires falsa ratione adscribere non erubuissent, et leges, cuncta, quibus obedirent corpora, dedissent, turpissime lapsi deplorandam Arti consciverunt jacturam. Inde, exclamante magno Boerhaavio 2), elementorum sine sensu strepitus! inde fermentorum commenta!

II.

Damnum ex luxu in peregrimis remediis promanans.

Tametsi hucdum dicta planissime evincant, luxuriem in remediis et aegri valetudini et Artis

---

1) Frid. Hoffm. Diss. de praest. remed. domest.

2) Orat. qua repurg. Med. facil. asseritur simplic. p. 360.

perfectioni, et Medici existimationi esse infensam: longe tamen majus ex eadem profluens detrimentum se se offeret, ubi medicam praxim exoticis et pretiosis medicamentis, queis inquilina surrogari queunt, occupatam fuerimus contemplati. Eam enim nobis quorumdam remediorum nostratium esse copiam, ut peregrima aliaque tuto ad suos relegare possimus, jam superius demonstratum fuit: non desunt tamen Medici, qui se munere suo neutiquam fungi posse arbitrantur, nisi pomposam exoticarum herbarum, balsamorum resinarum etc. congeriem in usum traxerint, atque tantum apud eosdem indigenorum inolevit fastidium, ut malint cum exoticis vituperari, quam cum domesticis laudari. Infirmo vero hancce eorum opinionem stare talo, praeclare ostendit latinus Medicus 1), dum dicit: Licet sine peregrinis et conquisitis, et . . . medicamentis vulnus curare. Disertius vero huc facit *Priscianus* 2) sequentibus: Neque quum aegrotus adficitur, adeundus est mox Pontus, aut interiora Arabiae sollicitanda sunt ob Storacem vel Castoreum, vel alias fruges, quas longinuquus orbis habet. Eleganter quoque super hoc loquitur celeberrimus de Haen 3), dicens: Si ad curandos morbos acutos absoluta est horum (pretiosorum) remediorum ne-

---

1) A. Corn. Cels. de Med. L. V. c. 26.

2) In Proem. op.

3) Rat. med. Tom. I. p. 20 — 21.

cessitas; cur omnes nostri in Nosocomio non moriuntur? — Dolendum sane majorem nobis calceorum esse curam, quam valetudinis 1); illos enim nemo sibi ex India adferendos curat, nec Indorum corium nobis convenit, quum ob solum ibi ferventius, corii quoque tenerioris usus est: nos vero plagae lutosae et frigidioris incolae firmioribus ex corio nostro indigemus calceis. Peraeque nobis etiam materia medicaminum diversa requiritur ab illa Indorum, a quibus magna viarum longitudine distamus, et vivendi ratione, temperamento, climate, moribus morbisque dissidemus. Corroborat id illorum medendi ratio, qui majorem in peregrinis habentes fiduciam, remedia praescribunt caeteroquin ἐξαίρετα, successu nihilominus prospero semper fere frustrantur. Sic res procedit, si noctuae extra Athenas quæruntur.

Sed alia adhuc longe majoris momenti ratio suppetit, cur exoticis advehendis tantopetre desudare haud sit necesse. Insatiabilis nempe vendentium et graeca fide mercantium libido foede corrumpit ea, corruptaque pretio concedit aucto. Et ita sane est; dum enim illa de manu in manum aliquoties traduntur; facillime praebetur vitiandi ansa; et cui non est compertum, rem ignotam, qui vendit, ne damnum patiatur, aliis, quibuscum aliquam illa similitudinem

---

1) Thom. Barthol. Diss. De morbis Dan. sur. p. 83.

dinem habet, admiscere 1)? Castoreo sanguinem Castoris Gummi Ammoniaco subactum, Assæ foetidæ Sagapenum, Croco flores Carthami etc. addi, sat hucdum usitatum deprehendimus 2). Quis jam, quæso, horum valor? qualis Medici talibus armis de morbo triumphus? An non plus præstabunt nostra, quæ genuina, quæ corruptioni minus obnoxia, et vilioris pretii, et morbis nostris depulsandis magis idonea sunt?

Insignis vero imprudentiæ signum foret, istiusmodi multo emenda nummo remedia hominibus fortunæ tenuioris propinare 3); medicina enim egenis tolerabilis sit oportet, ne fastu medicaminum præ ipso morbo magis premantur 4). Sic: concessero ex officinis deprompta odoramenta ἐν τῇ συγκοπῇ nervosa et a cheneangeia oriunda suo gloriari emolumento; nemo tamen erit, qui apud infimæ sortis gentem pennas, crines, hisque similia, prout in manus veniunt, non præferet, præcipue si Hannibal ad portam est, tum enim proxima sunt optima.

Quodsi demum noxam ex luxuriantibus peregrinis in Rempublicam dimanantem spectemus, multis illa viribus spoliatur; quo enim audacius illis utimur, et quo magis eorum necessi-

---

1) Aug. Quin. Riv. Disp. de medic. offic. cens. p. 93.
2. Id. ibid. p. 99.
3) Aug. Quir. Riv. Disp. de med. inculp. p. 8.
4) Ger. L. B. van Swiet. orat. de Medic. simpl. vera p. 22.

tatem (luxuriose) confirmamus, eo facilius imminuitur industria et divitiæ Nationis, quas pii quique relinquunt, ut rebus impendantur utilioribus, aut pauperibus morbo pressis medicina fieri possit. Milliones profecto mittuntur quotannis ad exteras provincias medicamentorum coëmendorum causa, quæ quidem necessitas facile evanesceret, si majori conatu inquilinas inquireremus virtute excellentes herbas, et de singulis conquireremus observationes incolarum, a quibus discere neminem pudere debet 1), quemadmodum Mithridatem fecisse refert Plinius 2); ille enim a subjectis sibi hominibus singula exquirens, scrinium commentationum, exemplaria, effectusque suis in arcanis reliquit.

III.

Damnum ex luxu in medicamentis compositis et inepte mixtis profluens.

Liceat tandem paucis exponere, quid mali luxuria in compositis et pravo modo mixtis medicamentis consciscat. Nunquam remedia pro morbis tuto et perfecte sanandis componere et miscere velle, esset finem velle absque mediis sufficientibus; non desunt enim compositionem requisitam ac justam absolute exigentia momenta, quorum præcipua hic expendam.

1) Th. Barthol. Diss. cit. p. 90.
2) H. N. L. XXV. c. 2.

Inprimis varia adjuncta, ipsaque hominum diversitas efficit, ut idem morbus diversis stipetur symptomatibus in nullo cum mali principis causa nexu existentibus; omnis hoc in casu prudens Medicus, ægri saluti probe consulturus, medicamini uni, morbus, quod postulat, alterum congruum admiscebit, et si e re videtur, tertium, quartumve 1). Sit exempli loco æger ætatis virilis, aut ventriculo nimis irritabili donatus; qui simplici vexatur intermittente; propinatum ei contra tyrannidem hanc corticem Peruvianum sumit, verum mox alvum nulla alia agente causa crebrius excernet, morbi vires augentem; non pones malo aliter arginem, nisi pro re nata, aut Aurantiorum corticem, aut Cinnamomum, aut Melissam, aut Spiritum nitri dulcem memorato cortici adjunxeris. Quodsi vero Cortex Peruvianus alvum obstruit, quemadmodum passim fieri norunt cuncti Medici rationales in feminis, in individuis hæmorrhoidum malo obsessis, aut sedendo res suas peragentibus: irrita tum clysterum efficacia, Cortici adjungere oportebit Rheum, aut Aloën, aut Salem polychrestum, etc. En aliud exemplum: Aeger tabescens torquetur febre intermittente, diarrhoea et hydrope; quatuor hæc hydræ capita solo Corticis Peruviani ense non amputabis, nisi illiniveris illum guttulis Laudani liquidi Sydenhami; Scillam porro ma-

1) Fried. Kretschm. angef. Werk. I. Th. S. 19.

ritimam si evitaveris, in Charybdin hydropis demerges ægrum.

Interdum vero remedii, quod morbus deposcit, virium qualitas determinata est, sed quantitas, morbo ut congrua sit, acui debet 1). Inde est, quod Medici Rheum sæpenumero nubant Sali medio; inde est, quod Taraxacum copulent Cichoreo. etc.

Alias compositionem necessariam reddit certi generis morbus remediis peculiari modo compositis depulsus. Ejusmodi compositum remedium sistunt Pilulæ Janini, quæ hoc modo et ex sequentibus ingredientibus coalescunt: Rp. Folior. Sen. unc. Sex. Coq. in Aq. pluv. Mens. duab. ad rem. dimid. quant. Colat. bull. adm. Agar. Scam. Rad. Mechoac. — Rheb. — Bryon. Hermodact. aa. unc. tres. Turpet. min. Gummi Gut. Troch. de Alhand. Merc. dulc. Tart. emet. aa. unc. un. Croci Mart. aperit. Nitri dep. aa unc. quatv. Aethiop. min. unc. duas. Aloës. Rad. Jalap. aa unc. sex. Evapor. ad consist. massæ pilul., et f. inde pil. — Adeo hasce pilulas in hydrothorace laudat Auctor, vix ut audeat vel unum ex hac compositione ingrediens omittere 2).

Sæpe vero propinandum remedium corrigente indiget, quod nimirum aut noxam illius tollat, aut exaltatam deprimat vim. Atque hæc

1) Auct. et. l. cit.

2) Sello Medicin. Clin. p. 863.

causa est, quod ægro irritabili Jalappæ resina cum oleosis exhibeatur, aut mucilaginibus.

Delicatioribus et infantibus, ne nausea oriatur et vomitus, medicamina additis aliis grata sunt reddenda, quin tamen vel tantillum deperdatur virium. Hunc in finem addunt Medici e. g. Rheo corticem Citri, Quinquinæ Cinnamomum, Gentianæ Caryophyllos, Mercurio Sulphur, quod syalagogam ejus impedit actionem.

At vero citra necessitatem medicamina, salles utpote plures, extracta duo triave ejusdem fere virtutis in unam compingere formulam, est certe confundere et corrumpere ea, ignorare morbum, aut sanare nescire 1); unde nec mirum, si sæpe ægri majus sentiant levamen ab usu simplicium per imperitos exhibitorum, quam a Medicorum adparatu specioso solum et magnis sumptibus comparato 2). Sanctum est huc congrue faciens Linnei Canon: Qui potest mederi simplicibus, dolose aut frustra quærit composita.

Sed adgrediamur rem serio. Quiqui incongrua simplicium compositione, et trium ulnarum formulis ægrum saluti restituere, satagunt, haud absimiles sunt Musico minus perito, qui, ne deficiat, quot manibus pedibusque prehendere potest, cymbali clavos, pulsat intrepidus

---

1) Val. ab Hildenbr. Inst. Pharmac. p. 163.
2) Aug. Quin. Rivin. Disp. de Medic. offic. Cens. p. 120.

sperans fore, ut hoc pacto inter alios eum quoque deprehendat sonum, quem melodia exigit. Verum enimvero quemadmodum talis concentus raro admodum evadit harmonicus: ita tantum abest, ut Medicus farragine remediorum temere congestorum in securum ægros devehat portum, ut potius eos dubiis æquoris fluctibus objiciat. Tale autem factum, quomodo officio Medici, et, quem is in hominum serie cum dignitate et emolumento tenere cupit, loco consentaneum esse possit, non video.

Premit porro intempestivas remediorum compositiones etiam illud, quod nimirum talis luxuriosa medendi ratio ab usitatis naturæ operationibus recedat: volvamus quippe oculos quaquaversus, decurramus per immensum mundi campum, exigamus ad libram judicii omnium ejus partium nexum, ubique deprehendemus naturam non agere per plura, quod fieri potest per pauciora. Itaque medicam quoque Artem his circumscribendam esse terminis extra dubium ut ponam, simplicia attingam, et composita interponam; contraria enim juxta se posita magis elucescunt.

Alimenta inter et medicamenta aliqua intercedit analogia, prout enim illa præsentem conservant sanitatem, ita hæc eandem læsam emendant; atqui magis naturæ nostræ adcommodata sunt alimenta simplicia, quam multa ex multis operose conflata, nam quid a luxuriante ciborum præparatione expectandum sit, ve-

rissime expressit Romanæ luxuriei Censor 1), multos, dicens, morbos multa fercula fecerunt, et simplex ex simplici causa valetudo. Sed ipsa quoque experientia confirmat, naturam simplici nutritionem peragere methodo: Victitent nimirum rustici certo tempore solo pane et aqua; divites interea lautis suis et delicate præparatis fruantur dapibus: natura in his perinde ac in illis (licet dispari gradu) secernet tum ex simplici pane, tum ex lauto cibo chylum, et ex hoc in sangvinem converso omnes conservationi corporis idoneos succos. Si igitur naturæ ad præsentem sanitatem conservandam sufficiunt alimenta simplicia: procul dubio etiam medicamina simplicia læsionibus ejus seu mitigandis, seu tollendis paria erunt; si autem ita, eccur tam sollicite magnis Medicos compositionibus occupari oportet?

Quid vero quod enormes ejusmodi medicaminum compositiones nec generis humani statu considerato comprobentur? Maxima quippe pars hominum novercam experitur naturam, ac paupertatem jure quasi hæreditario in se derivatam, et tamen eam fert, imo graviores adhuc rerum ambientium perpetitur injurias. Nulla prorsus proportio est inter numerum, vires, ac stratagemata hostium, quibus vita humana obnoxia est, et inter præsidia illa, quibus potissima generis humani pars instructa est; an

---

1) L. An. Senec. L. I. Epist. 49.

igitur benigna mater natura tantam multitudinem in necessariis ad morbos averruncandos subsidiis deseret? Longe aliud docet hic experientia; miseræ namque sortis homines aerumnis expositi sunt non secus ac divites, et tamen non minus sani; minoribus ac paucioribus instructi sunt tuendae sanitati integrae aptis facultatibus, et tamen non minus longaevi; quae ratio? nisi quod ceteris paribus simplicior sit eorum in victu et medendo praxis.

Non possum hic adhuc illud sicco pede pertransire, quod luxu in compositis et diversimode mixtis minor Artis nostrae progressus sperari possit. Etenim simplici medendi methodo, multa, queis precaria vis medicatrix tribuitur, exularent heu! e medica penu, aliorumque corporum, quae partim noxae, partim levissimae efficaciae accusantur, salutaris virtus innotesceret; ipsae plane herbae venenatae mortalium in salutem vocarentur. Centenae namque sunt venenatae plantae, et quia venenatae, ideo salubres 1). Porro luxuriosa hac multa commiscendi consuetudine abolita, accuratius faciliusque remediorum vires possent cognosci, cognitae felicius adplicari, adplicatae meliores ederent effectus, et hi exactius observarentur. Nam duo solum simplicia si simul componantur, non tam mixtam, quam mutatam producunt actio-

1) De Haen Rat. med. Tom. I. p. 355.

nem 1); quanta igitur requiritur perspicacia, ut, quem unita hæc vis produxit effectum, et quantum cuivis tribuendum sit, rite comperiatur? Atque hic scrupulus efficit, ut de remediorum viribus tantae plerumque sint dissensiones, ut quot fere capita tot sensus existant. Confirmat hujus rei veritatem Fridericus Hoffmannus ita asserens; Si causam virium medicaminum ignorantiae pervestigamus: vix aliam subministrari posse remur, quam has duas; primo, quod medicamentorum textura et elementa non sint nota; secundo, quod usus medicaminum in immensa mole compositorum, et sæpe absone sociatorum, fieret 2). Utinam exiguus ille specificorum numerus cumulari posset, quam beati tunc forent omnes humana conditione nati! nae, qui vel unum specificum in Medicinae gazophylacium intulerit, plus sibi devinciet genus humanum, quam plurimis compositionum plaustris.

Quodsi demum historiam lucem veritatis consulamus, multorum saeculorum primi ordines Medicos reperiemus, qui luxum in miscendis et componendis remediis cane pejus et angue evitabant, atque ita pro simplicitate loquebantur, sicut Cicero pro domo sua. Quisque mecum consentiet, punctum vitae primaevis quoque ad-

---

1) Fried. Kretschm. In d. schon cit. W. II. Th. S. 18.

2) Opusc. phys. med. Tom. II. Praef.

duxisse secum lineam mortis, ut nihil de ambientium rerum injuriis dicam, quae tum graviores fuere, quoniam nec de domiciliis provisum fuit. Jam vero si per saeculorum scalas ascendamus, observabimus, quemadmodum in εἰσαγογῇ opusculi dixi, medicinam paucarum herbarum fuisse scientiam, medicamina vulgaria ac paratu facilia, quibus tamen sanitas amissa revocabatur, et revocata in longam, annorum seriem protrahebatur. Descendamus hinc ad illa tempora, ubi Medicina Artis induit formam. Prodeat Medicorum Coryphæus, simplicitatis medicaminum amantissimus! qui ptisana, melle, aceto, lacte, hujus sero; aquis mineralidus, helleboro, thapsia, seminibus laureolæ et paucis adhuc aliis simplicibus cum morbis congrediebatur, eosque felicissime proterebat 1). Cur vero ceteri ejusdem ævi regiam hanc medendi viam reliquerint, et sesquipedalibus formulis uti maluerint; causa fuisse videtur auri sacra fames, et inanis gloriolæ cupido 2), quæ vitia antiquissima esse, nemo, nonnisi antiquitatum ignarus negabit. Pergamus ad Arabes. A septimo inde sæculo, quo barbaræ gentes armis igne cædibusque et rapinis omnia replebant, atque nox atra involvebat Medicinam 3), facem

---

1) K. Sprengel Vers. ein. pragm. Gesch. d. Arzneyk. II. Aufl. I. Th. S. 422.

2) Ger. L. B. van Swiet. Orat. de Medic. inpl. vera. p. 11.

3) Blumenb. In h. m. Secl. V. §. 94. p. 83.

accenderunt Arabes, ac præ ceteris Chymiam et Pharmaciam summopere collustrarunt 1). Si jam faciem Medicinæ hujus gentis intueamur, vix præsumeremus, quempiam inter eos fuisse compositionum osorem; nihilosecius habuit simplicitas etiam horum quosdam patronos, quorum unum solum et præcipuum Alsahrabium memorasse sufficiat, qui nimiam in componendis medicaminibus curam vanitatem esse ait 2). Feramus nunc pedem ad propiora tempora, et excitemus Thomam Sydenhamum, qui intime persvasus fuit, Artis medicæ pompam non tam in formularum concinnitate, quam in morborum curatione cerni 3). Devolvamur propius et salutemus Fridericum Hoffmannum, in cujus operibus tanta præstant remediorum simplicitatis laudatæ testimonia, ut, quibus potissimum hic utar, dubius ancepsque hæream. Inter cetera ait is 4): qui simplicissimis herbis, flosculis, et radicibus curat, omnium felicissime medetur. Et alibi 5): Ad morbos propulsandos non est opus tam ingenti medicaminum copia, sed paucioribus saltem ac simplicioribus. Suis in hujusce Viri sententiam pedibus venit M. Boerhaave, cujus in laudes erumpere, non convenit, quum is su-

---

1) K. Spreng. ebend. II. Th. ö. 346.
2) Freind Hist. med. p. 530.
3) Op. med. p. 314.
4) Diss. de Millefol.
5) Diss. de medic. simpl., motu, ined., usu lact. asin. etc.

pra omnem laudem est. Pressit ejus vestigia L. B. van Swieten, cujus illustrissimum nomen sine honorifica præfatione proferre erubesco. Eandem cum ipso viam calcavit celeberrimus de Haen, qui in fronte suæ Rationis medendi 1) declarat, se ægris aquam hordei et avenæ, Althæam vel Verbasci flores aut Rhoeados aliaque paratu et inventu facillima; missisque magniloquis et vaniloquis formulis totum se consecravit simplicibus, quæ vetustas cognovit, neglexit posterior ætas, ex oblivione suscitandis 2). Utinam per hancce magnorum naturæ Sacerdotum semitam, quæ ad generis humani salutem ducit, hodie quoque omnes Medici procederent! Utinam aureum illud Jani Damasceni 3) ad suum filium monitum sancte observarietur! his ille verbis utitur: Pharmaca tibi sint certa et pauca usurpata, eaque, quibus maxime uti possis, ac quorum operationes et potestates jam multoties expertus es. Totius enim multitudinis notitia incomprehensibilis est: ac cum per singula volueris inquirendo discurrere, multiplici diversitate distentus, nescies, cui debeas fidem adhibere.

Cunctis denique allatis pauca adhuc hæc subjungo: Quemadmodum nec Typographis tot literis est opus, quot verba imprimenda, nec

---

1) Tom. I. de medic.
2) Id. ibid.
3) Aphor. 33.

Pictori tot coloribus, ac penicillis, quot imagines pingendæ : ita nec Medicis tot medicamina sunt necessaria, quot morborum nomina. Pauca et efficacia, vernacula et certa, simplicia et levibus comparanda sumptibus, suo tempore, ac debito ordine data satisfacient et ægrorum valetudini, et Artis perfectioni, et Medici honori, et communi Reipublicæ bono. — Atque ita Dissertationi impono finem fatens, materiæ hujusce veritatem longe pluribus ac gravioribus firmandam fuisse argumentis; sed hæc solum nunc humeri mei valent, plura ferre recusant.

Theses defendendae.

1.

Tussis convulsivæ proxima causa videtur esse miasma proprii generis, contagio se se propagans.

2.

Dies critici in febribus negari nequeunt.

3.

Angina membranacea est indolis inflammatoriæ.

4.

Pleuritis per sputa non judicatur.

5.

Ad morbos inflammatorios graves cito et tuto sanandos plurimum contribuit venæ sectio.

6.

Febris petechialis propriæ indolis non datur.

7.

Status putridus in morbis perperam a solo infecto aëre repetitur.

8.

Rabiei caninæ causa nec æstus, nec frigus, nec inedia, nec ferventes cibi, nec fictitie sub lingua assumptus vermis, nec iracundia protracta, sed oestrum venereum diu vexans et non pacatum.

9.

Indoles passionis hystericæ hucdum non satis determinata.

10.

Simplicitati præprimis in præscribendis remediis studendum.

11.

Dantur remedia specifica.

12.

Vaccina tutos reddit homines a variolis, et est caeteroquin innocua.

13.

Sine Cortice Peruviano, Opio, Camphora; Mercurio, Ipecacuanha, venae sectione, et Vesicantibus Ars medica exerceri nequit.

14.

Explicationes actionis mercurii specificae in Lue venerea pulchrae potius quam verae.

15.

Aqua frigida in morbis contagiosis et exanthematicis sive repente aegris adfusa, sive balnei forma adhibita, est anceps remedium.

16.

Novi quandoque morbi emergunt.

17.

Delirium a mania probe distinguendum.

18.

Veneni definitio logica non datur.

19.

Individua ex familia, cui mania est haereditaria, ab ineundo matrimonio legibus politicis severissime retineantur.

20.

Signa, quibus innotescat, quempiam per alium fuisse suspensum, saepe fallunt.

